

ตำราวุฒาสน์

พระวิสุทธิ

R

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช
วัดบวรนิเวศวิหาร

มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์

พิมพ์ช่วย

พระครูกิตติวิมล วัดบวรนิเวศวิหาร

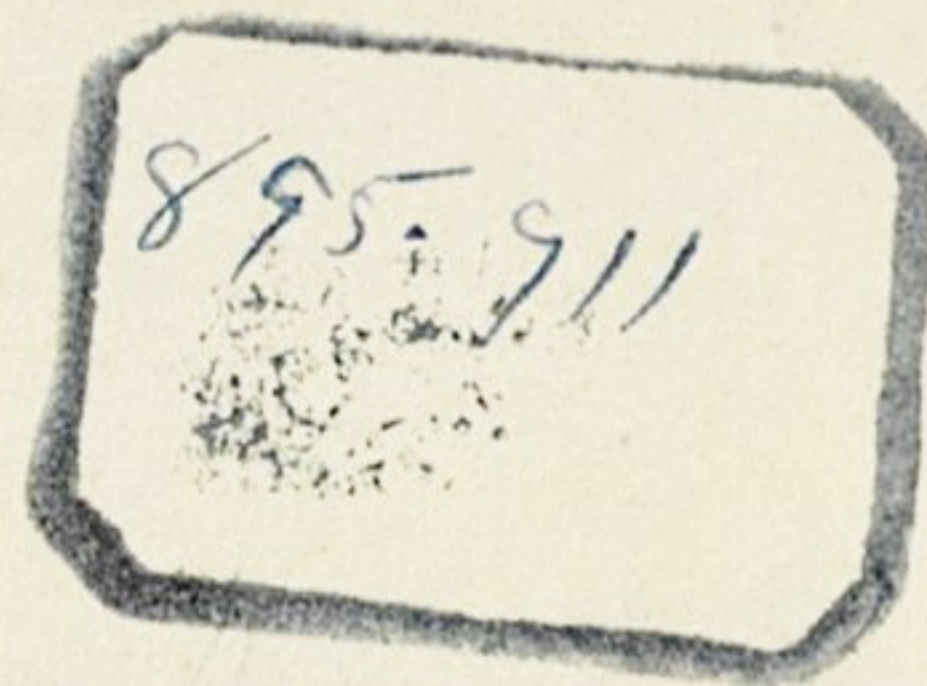
หัวหน้าแผนกปริยัติธรรม และกรรมการจัดการศึกษา ฯ
ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะที่

พระกิตติวิมลเมธี

ในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา

๕ ธันวาคม ๒๔๘๘

๑๖๖ ๗๗ - ๕๕
|

วิโรฒาภรณ์, สมเด็จพระสังฆราชเจ้า.
ท้าวสุดำสีหะ

๑๖๖ ๗๗ - ๕๕
✓ ๑๖๖

คำนำ

16 S.A. 2532

ในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาแห่งสมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า องค์เอกอัครศาสนูปถัมภก วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๙๙ นี้
เจ้าหน้าทัมหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ฝ่ายบรรพชิต ได้รับพระราชทานแต่งตั้งแด่
เลื่อนในสมณศักดิ์ ๙ รูป

๑. พระมหาวิชัย ปุณฺณาราม ป. ๖ วัด
บวรนิเวศวิหาร หัวหน้าแผนกควบคุม และกรรม
การสถาการศึกษาฯ เป็นพระราชาคณะที่ พระ
ปัญญานิรมิตมุนี

๒. พระครูกิตติวิมล (หลง กิตฺติสาโร ป. ๓)
วัดบุปผาราม หัวหน้าแผนกปริยัติธรรม และ
กรรมการสถาการศึกษาฯ เป็นพระราชาคณะที่
พระกิตติวิมลเมธี

๓. พระอมรเวที (สนั่น จนฺทปชฺโชโต ป. ๕)

วัดนรนาถสุนทริการาม กรรมการสภาการศึกษาฯ
และแผนกตำรา เลื่อนเสมอชั้นราช

๔. พระศรีวิสุทธิวงศ์ (สาย ตุลโย ป. ๕)
วัดบวรมงคล กรรมการสภาการศึกษาฯ เลื่อน
เสมอชั้นราช

๕. พระปริยัติเวที (ผุย คตฉาโน ป. ๕) วัด
วัดปทุมวนาราม กรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัย
และแผนกตำรา เลื่อนเสมอชั้นราช

๖. พระราชกวี (เอื้อน ชินตตโต ป. ๗) วัด
เทพศิรินทราวาส กรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัย
และกรรมการสภาการศึกษาฯ เลื่อนเป็นที่พระ
ชินทัตตกวี พระราชาคณะชั้นเทพ

เลขห้อง 104. พระจินดากรมุนี (ทองเจือ จินตากร ป. ๖)
วัดราชบพิธ กรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัย และ
เลขหมู่ 895.9114 กรรมการสภาการศึกษา กรรมการกองอำนวยการ
2.149 ท เลื่อนเสมอชั้นเทพ

๘. พระโศภนคณาภรณ์ (เจริญ สุวฑฺฒโน
ป. ๕) วัดบวรนิเวศวิหาร กรรมการมหามกุฏ-
ราชวิทยาลัย และกรรมการสภาการศึกษาฯ กรรม-
การกองอำนวยการ เดือนเสมอชั้นเทพ.

๙. พระราชมงคลมุนี (เทศ นิทุเทศโก) วัด
สัมพันธวงศ์ กรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัย
เลื่อนเป็นชั้นธรรม.

ท่านเหล่านั้นล้วนเป็นกำลังของมหามกุฏราช-
วิทยาลัย

มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์
ย่อมซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณนั้น ขออน้อม
เกล้าฯ ถวายพระราชกุศล และพระพรชัย ขอให้
ทรงพระเจริญเป็นสิริมงคลเป็นเป็นหลักชัย ของ
พระพุทธศาสนา ทรงดำรงราชย์โดยสมบูรณ์
บริบูรณ์ ยั่งยืน จิรัฏฐิติกาล ไปอีกนาน

มหามกุฏราชวิทยาลัย ขออนุโมทนาแด่ท่าน

ผู้ได้รับพระมหากรุณานั้น ๆ จึงได้ทูลขอพระอนุ-
 ญาตพิมพ์หนังสือท้าวคำฉันท ซึ่งเป็นพระนิพนธ์
 ในเจ้าพระคุณสมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระ
 สังฆราชของคณายกกรรมการมหาเถรราชวิทยาลัย
 พิมพ์ช่วยงานของผู้ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์
 คราวนี้ทั้ง ๕ รูป

ขอให้ท่านผู้ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์นั้น ๆ
 จงปราศจากอนิစ္ฐผลทั้งปวง เจริญด้วยศุภสมบัติ
 มั่นคง ยั่งยืน งอกงาม ในธรรมวินัยของพระ
 สัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นกำลังของคณะเป็นศรีของ
 พระศาสนาตลอดกาลนาน.

มหาเถรราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์

๒๕๕๕ ธันวาคม ๒๕๕๕

มจร.๒๕๕๕

มจร.๒๕๕๕

มจร.๒๕๕๕

มีหนังสือพิมพ์ เริ่ม วิชา และ
คณาจารย์ เริ่ม หนังสือ และ
โรงเรียน เริ่ม หนังสือ และ
ถ้าหนังสือพิมพ์ เริ่ม วิชา

ชามาวุฒำฉนช

พระวิษณุ

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช
วัดบวรนิเวศวิหาร

(อินทรวีเชียร ๑๑)

๑ อัญชบมประนมหัต -

สมเด็จพระพุทธร

๑ หมคมารและเล็คร

ถึงพรอมวิชาจารณ

ฉนมัสการองค์

วรภาคพิเศษสานต์

ขมึครจะแจ้งการณ

และรไค้คระไลค้

๑ แจ่งโลกะจบสูก
เลิศสารถิปรี่ -

๑ เป็นคาสกาสอน
ต้นจากกิลีสของ

๑ นบอญชลันอม
ซ่งองค์พระจอมธรรม

๑ อันผู้ประพฤติตาม
ไต่ต้องจะมีใคร

๑ อำนวยวิบากสรร -
ควรซึ่งประภาษาน

๑ ควรผู้แสวงธัม -
อันปราชญ์จะพึงยล

๑ นบสงฆ์บรรณัท
ที่ตรงมีผิพาล

๑ คำเนรกกชอขย้ง
อีกนบอุภัยไท

นระคจมีไคมี

ชะฉลาคฤเปรียบบสอ

สรวทงมณษย์นอ

และอแจกพระธรรมชนน

วรธรรมพิเคษสรรพ

อประกาศแสงคงไข

จะประจักษ์กะกับใจ

ประระบอกยบลสาร

พระนรินทร์มีบางกาล

พจะนาตถะมายล

มะจะนำณะจิตตัตน

ฉะเพาะทราบมีสาธารณ

ปฏิบัติทณไตรทวาร

และประพฤตพระธรรมไกร

ผิจะยลกลเลอมใส

ชนนนี้ชนกเสนอ

- ๑ ทงองคอบทยา— วิชาพระคุณเลข
เล่ห์วารีเป็นเล่มอ— และมหีสถาบาล ๑
- ๑ นอมทวยสถิตชาติ— วรปราชญ์นะเขาราค
ทวผกระฐาน— สรลวณะควรวนทน์ ๑
- ๑ เพอจกประกอบการ— พะมาลรบิลฉนท
ขอสมประสิทธิ์พลัน— คุจะจิตต์งานมี ๑
- (เวสันตฉลิต ๑๔) — ติยะรฐฐะกาลี ๑
- ๑ เพรงกาละมีบรมขัต— พระหมะทัตยวราณไซ ๑
- ๑ ท้าวผ่านมไหศวะริยรัช — อธิปัตย์อคมใน ๑
- พาราณสันคระไฟ— บุละรัมมณย์ฐาน ๑
- ๑ เมืองนนและเป้นปรมะเขตต์— สประเทศมะเหาฬาร ๑
- สมบรมพพฒนะพิศาล— ดงเทพะรังสรรค์ ๑
- ๑ ภาคพนนทสชะระพาง— ชนะช่างประกบครัน ๑
- สวณบขผชาติพพิตพรรณ— และสระนากระแลไส ๑
- ๑ อิกสวณผลาผละกเหนือ— ฝิจะนัยเอนกนัย ๑

ล้าคลองตะพานวิถึกระไล

ก็สอาดละออตา

๑ กำแพงพระราชนครไท^๒
ข้อมค้ำยประตอธิสธา—

ก็วิไลสโสภา
พระเอนมตระการศรี

๑ คูเมืองกลกอกทะไล^๓
หญาแพรกสพรงหริตล^๔

และอโภยะฝั่งมี^๕
ขมรกกัารตา

๑ สองฟากฉะแวงสถลทาง
หลากพัตถตังประ^๖ ประตา

ระห่างกันานา
และประกบัตถหลาย

๑ แพรผ้าและเครื่องรสสุคัน^๗
กลนพุงตระหลบขจรฉาย

ระอนันต์เอนกราย
รสทราบณะนาสา

๑ อิกของจะไขพิพิทพร^๘—
ทังของประเทศสกะและน้า—

คะอนันตะเหลอตรา
ประเทศก็หลายเหลอ

๑ พลม้าและพลบทธรรล^๙
ชาญภูมิศาสดระบมิเผอ

พลคชและพลเรือ
ขมิเกรงจะเลอนหลง

๑ อารุจะไขยุถึกครบ
โรงเหล้าทหารพิพิทบง

ขมิขคมิชาคคง
ก็สง่าตระหง่านงาม

๑ หากเหล้ารปผิจะจะเห็น^{๑๐}

ก็ขยันขยาตขาม

ไปอาจะก่อกลรึกความ

ยุคแม่เฒ่าปลายขันท์

๑ ัญญาภิยากขมิประมาณ

๑ ันสาวกนองนนต

๑ ราชรัตนสุวรรณรชตสร-

๑ ะอศุลอุคมม

๑ เฝ้าพนธมหาณนกมาก

๑ ณะชาวพระพร

๑ ทรงลักษณละออนบนะมิ

๑ สิริปกหลากหลาย

๑ นักปราชญ์ฉลาดพระธรรม ๑ ะสรวกหลายนาย

๑ ราชและราชบรมหมาย

๑ มนะมั่งคั่งชน

๑ ในราชนิเวศน์บรมขัต-

๑ ติยะทีสน์ส โสภณ

๑ ปราสาทตระการนบนยล

๑ และผนังสพรณเขียน

๑ ทำหนักสนมและวรพนธ

๑ ะยะหลนย์อาเกียร

๑ แฉวทางสอาดสภาระเบียร

๑ เพราะประคัยสึลาตาย

๑ อุทยาตระการพิพิณพฤษ

๑ ณะสรวทกประทุมราย

๑ เฝยกลนส์คนธะจรผาย

๑ ะสพุงตระหลบหวล

๑ ยามคำศักระกร่าง

๑ กัสล่างละออนวล

๑ ไครยล็กเปรมกมลชวน

๑ มนะปลมประหรรษา

(อินทรวีเจียร ๑๑)

๑ ยิงอิกนครนาม—

โกศลพระภรา

๑ ทรงนามะทิม—

อ่อนแอและเขตกชฌ

๑ เปาบางบเหมอนกา—

เป็นเอกราชฐาน

๑ ปางนนพระจอมมรร

เห็นทางจะชิงชัย

๑ จงยกนกรทพ

โกศลนครหวัง

๑ ทิมิตราชชาบ

ตรึกว่าพระองค์มี

๑ ทศกจะบาตรทัพ

ทำเป็นระคิกการ

๑ แต่พอประทังรอด

นครเอกริภคระเทรณ

กรคามขราธมา

วราษะผ่านถวลย

ติ ภูมิพหลอน

ธนะโภชนาหาร

สักรฎฐะเอาฟาร

ขมิขนนครโค

พรหมทตประจักษ์ใจ

ชนะแนประคจหวัง

จตรงคกระไลยง

ยธแย่งบริศรี

ธ กทรงคณงตร

พละนอขมิอาหาญ

ปทะทพกจักลาญ

จรลอบกระไลฝ่าย

ขมิวอดคมิวางวาย

๓ ๘ ๓
ตรกเสด็จพระจึงผาย

๑ ต่างองค์ก็แปลงองค์
จากถันมิให้ทน

๑ องค์พรหมะทัตไท
ทวยหาญมิแค้นเคือง

๑ โดยความสวัสดิภาพ
ทวยราษฎร์ของ

๑ ท้าวจึงประยุตต์ผู้
อยู่ครองนครศรี

๑ กลักรงผดุงกา—
ปกเกล้าประชากร

๑ ป้างนนพระที่ชี้—
หนีจากพระภรา

๑ ไยเคยจะลำบาก
อุตสาหะชวาชวน

๑ โดยแถววิถีเถื่อน

๓ ๘ ๓
พะชวนพระนางผน

๑ ๑ ๓ ๘
คจะพงศ์สามัญ
อิทพะถงเมือง

๑ ๑ ๓ ๘
กพิชฌมิต้องเปลือง
กลุลาภะสมบอง

๑ ๑ ๓ ๘
กก็ปราบและปกครอง
กลุเรียบระเขียบค

๑ ๑ ๓ ๘
ชนะรประเวณี
สุขะแล้วเสด็จจร

๑ ๑ ๓ ๘
สิกระจุสโมสร
คจะครองณะหลังมา

๑ ๑ ๓ ๘
ติและศรีสุชายา
ยรยาตร์วิถีสถล

๑ ๑ ๓ ๘
ชนะยากก็จำทน
จรจากนครชนิท

๑ ๑ ๓ ๘
ทุระคมล้ำเคัญครัน

สองราชกัษัตริย์

๑ แข็งใจกระไลยาตร์
ชอกช้ำกัษेत्र

๑ นางโสภโณร่า
ปลอบองค์พระนางพาล

๑ อ้าแม่อยู่เรกรรม
ทันท่วงวิบากสา—

๑ จงแข็งหทัยนาฏ
ถ้าผลกัศลเรา

๑ คลัสขเกษมคานต์
จงพนมนัสทรง.

๑ ตรัสพลาญพระน่านาฏ
ชชวณพระนางเมิล

(วิชาขุมมมาลา ๘)

๑ พิศพรรณพฤษยา นานาคณคาศ สองข้างเกลื่อน
กลาต แลมากหลากหลาย แสคสนชัฏโสภ เลียน

ขมิว้างมิวายครวญ

วรบาทถ่มนวล

ตุจะพฤษะลุมพาล

อภิปรัสพชาน

ทมนัสพิชิตชา

อกุศลสนองมา

หะสะคลณตนาเรา

ยุรยาตร์เถอะนงเยาว์

ปฏิการประกอบคง

ขมินานณะโฉมยง

สดีตังปทังเทอญ

ปะทะยาตร์อนงค์เคียร

คณะรูกษะเวียงราย

โลกคำควาย ขานางย่างซาบ สมนอแสมเสม็ดคสมิ

๑ กาหลงชงโค กุโกกล่ากุ่ม อินทนิลถิ่นทุ้ม ยุง
 ยางนนซี กรวยกรดกนกเกรา รังเสลาตีหมี่ จำปา
 จำป๋ หวดหาดท่งหัน

๑ คัดเค้าคุณแค แกแลเลียบรัก สี่เสียดสังลัก
 ลำควนคกคณ เกดแก้วไกรกร่าง เคียงคางจวงจันทน์
 สุกกรมนมสวรรค์ ม่วงโมกม้นหม

๑ ดาวแต่วตุมตาค ขวักขวาคหูกวาง ทองกวาว
 ทองกลาง เหมือดคนปนปรุ ปรางปรังคำคง โลดทง
 สาค คนธาช่าบู กอกแก้วเพกา

๑ ข่อยขบเคยมคอ หมากผ่อจิกแจง ตาคุ่มชุมแสง
 หมากกกล้าฉา สลักไคไช้เน่า ส่าเหล้าตั้งงา สายหยุด
 พุดหว้า งาวงวรวลาน

๑ โกงแคงกำตง คณิตทรงหมั่นเมียง หังหายหวดเหียง
 หมากเม้าแสมสาร หมาพุดพลับพลอง พลวงน่อง
 ตองตาล เปล้าขปโปบ้าน น้อยหน้าขนุนขนัน

๑ บุนนาคน้อยโหน่ง มวนโหมงกรกช มุกมันลนจ
 ชุมแสงแสงจันทร์ บกปากหมากเฒ่า แยกเขาคตรบรรณ
 หาคหิงค์ชิงชน คินคงพงพ

๑ อิงกาบส้มเช้า กล้วยเต่าขุหงา พดธิบพดลา
 พดช้อนมากมี นมแมวพุดธชาค เบญจมาสเสียนผ
 ไคลงเคลงชิงชี่ ยี่โถมณฑา

๑ อีกพรรณไม้เถา คลุกเคล้าพันพาด หลายเหล่า
 คินทาส แลหลาก ๆ ตา อัญชัญชมนาค เลือยพาด
 ฉำฉา กรวยกร่างเพกา คีป्लीพวพัน

๑ มลกาพันแก้ว ช้องแมวพันโมก ผีเสื้อพันโลก
 ออยเซยพันจันทน์ รสคันทอคยอค เกยวกอดหมากคิน
 เหลาลดาวัลย์ พันต้นกาหลง

๑ พวงนาคดอกดาต เกยวพาดคำไก่ เข้าสารพันไกร
 เพล็ดคอกกคินตง เถาคินเขียคยัค รวบริคคินธทรง
 พวงทองพันรง ดอกยอຍหรือยพวง

๑ ชลุดพันหมากฝ่อ จิงจ้อพันเลียน นานองพันเทยน

เสาวรสพนพลวง สัมปอปปนปราง เลียบนางพนจวง
 ออกช่อชดววง ทายคณพนไพร
 ๑ วลัยเปรียงพนแจเง วลัยแดงพนรก วลัยนาพนสกล
 มังกรพนไกร ตำลึงพนเสลา พักเข้าพนไทร สวาท
 พันลำไย พลับพลาพนตาล

(วสันตดิลก ๑๕)

๑ พิศพรรณะพนพพิทพฤกษ์	ฉะระลิกตะลงลาญ
หวลคิตคณิงประสสถาน	แลพระราชาเรอนทอง
๑ ยามเนาแสนสุขะสะเบย	ขมิเคยลำเคญหมอง
ยามพรากกทุกชะอรานอง	ปะทะแทมเคยม
๑ ไม้โสกก็ปานอุระยะเรา	มนะเสราสลดศรี
ทั้งถ่อนประเลห์สละบุรี	จระส้วนาสีเสท
๑ จากวงสทอนอราสทอน	คุดเตยวบแผกกัน
ทุกขทุมประทัยอรานันต์	ก็ประคจกระทุมไพร
๑ จำปประทินขระรณ	รสะชนกะมกลใน
กบณะเราอุระจะไคล	จระกลสสถานรมย์

- ๑ สายหยุกสมัยสรีระสาย รสหายมหนม
 ปางใดแลเราอรระทม จะขจิตขจายหาย
- ๑ สลักใดประคจจะระสลัก วรรณจุบุรียาย
 กาหลงคณังคจะขจาย จะหลงคะเนคลา
- ๑ มวญหม่ตระบากกคจะบาก มนะจากพระภารา
 แยกทุกขระทมก้อปมา คจติงกระแบกคอง
- ๑ สกกรมมิกกรมสขะสนุก คณะทกขะกรมคอง
 ผองทุกขมิเภาณะอรระลง คจติงกระเภาเลย
- ๑ บานชนไฉนณะบมิชน มนะพนระกำเกย
 บานเย็นมิเย็นอรระเสบย ระอทุกขเคาคาล
- ๑ ไรไคคณังคจจะไร ปริชนประจำาร
 นกทานทวันประคจจะธาร ประทะทกขระทมทน
- ๑ ฉัตรอินทรคณังขณะวิบท วรรณตรบมิตล
 ชงโคประคจจะระจรล กัระบมระทมชงฉ
- ๑ ต้นเกศประเล่หะระเกษ สุภาะลิกษณะละออองค์
 ปางก่อนสิเคยอรระประจง กระจักเจริญตา

- ๑ อ้าแม่มียะสุชะไร บมีไค้ประกัยดา
 นัวันจะเสวามิสภา คุจะก่อนจะเสอมสรวค
 ๑ เลียบนางคณิงนชะสมร อระชรประไภยพรวณ
 แทนณะแม่ชนะจะสรวค บมีมะมวหมอง
 ๑ อ้าไท้เคยคณะอนงค์ นชะทรงละอออง
 หมอบเผาะจะเวณระกัจะตรอง มนะเสวาระทมทรวง
 ๑ นางแย้มกัเจกสมรแย้ม ชณะแหม่มภิมควง
 แทนจะโสภเพราะมนะทวง ระอุเสวาระร้างครวล
 ๑ อ้าไท้เคยคณะอนงค์ บรริกษยาเรอบวล
 ท้าวเคยยะแย้มมุชะแลศรวล ชณะนัสเหอคหรรษ
 ๑ ขานางคณิงพระวระเพลา ยพะเพราพิไลพรวณ
 อ้าแม่ณะก่อนณิจะจวล กัประกัยพระวอทอง
 ๑ บคณัสตองปะทะจวล บทะคณัตินาผอง
 จักช่าจะชอกบทะจะพอง แลพิการพิกลองค
 ๑ อ้าไท้ณะก่อนณิจะเสกัจ จระไค้เคยทรง
 ม้ามิงคะเชนทรระอะลง— กตะยานะมาสผาย

- ๑ ยามพรากรมะไหศวรรีระร้าง คณนางมียลมี
 อำไทมียลคณะสตร บรกรษะร้างหรรษ ๑
- ๑ ไมจันทนคณิงณะชณะเกา คณิเจ้าประคจันทร
 หมคเมฆมิมิมะณะวัน คณิขระณะมเพรา ๑
- ๑ ยามตองวโยคนกระฐฐี พยพคระพะเภา
 อำแม่จะหมองขมิเฉลา คจโสสมอสรกวน ๑
- ๑ พุมเรยงคณิงณะขระกาล คณะพาลพะธนวล
 รายเรยงระวังขมิจะปรวน ขณะนคหางแห ๑
- ๑ พิคพฤกษัพพณะพะนะกว้าง กัสส้างสลับแล
 พलगสองกษัตริยะก็แปล มุขะเมิลสีขรชณะ ๑

(ฅบง ๑๖)

- ๑ มวลหมักผาหลากพรรณ หลายเพศอนนต
 เปนโขดเปนเขนเนินไศล ๑
- ๑ เนองส้างข้างสูงรำไร รายเรยงข้างไกล ๑
 แลลบลวคังธูมา ๑
- ๑ เทียมเมฆแมกขอบเวหา เวงเห็นไกลตา ๑

ข้างไกลเกอบสองมคคันตร์

๑ เมื่อก้อมข้างย่อมใหญ่ขึ้น ขอกเชิดข้างหลัง
ลาคลคแลคลาขบ้นโค

๑ ข้างคชอกซอนซอนไคล แซกสลับกันไป
ข้างเป็นถาซกลกเหิน

๑ ลางแห่งเป็นทางน้ำแซน น้ำซกตกเป็น
ลำพุ่งจากพักชานผา

๑ เชียวโผนชะแผ่นเสลา เซาะลึกหลาขวา
แลกว้างฟ้างสระชลธาร

๑ ซลซุ่มเข้ยมลันไหลชาน ลันชำฉาฉาน
ฉะฉาคลาคลทววมเทลง

๑ ทลกลกลนเลของค ลางแอ่งกัก
เทยมเอวเทยมอกเทยมคาง

๑ ทเชนเทยมเพลาบาทางค ขางฐานเป็นราง
พอนารนรินหล่งไหล

๑ แลเล่หน้าคางกลางไพร เกลือกพฤกษ์ขบ้นไข

โสสคสอ้านน่านชล

๑ หนาวเฉียบเย็นซาบผิวขน ผิวไครจรดล
 ๕ ๕
 เหนอยหอยกระห่ายหนา

๑ หากเมิลพอใกล้ธารา ๕ ๒ ๕
 ๒ ๒
 ไปพักอาบคิมควนหยา

๑ โดยหากสรงสยชลสาบ ๕ ๒ ๕
 ๒ ๒
 เกอบเหน็บหนาวสท้านย่านใจ

๑ ยลวบพ่นล่างแลใส ๕ ๒ ๕
 ๒ ๒
 น่านน้ำสคยสล้างต่างพรรณ

๑ ต่างเพศใหญ่เล็กหลากกัน ๕ ๒ ๕
 ๒ ๒
 ประคิยประดาพึงยล

๑ พรรคใหญ่สูงลวงเลบชล ๕ ๒ ๕
 ๒ ๒
 เกะแก่งฉกกลางสาคร

๑ สองข้างทางธารแลสลอน ๕ ๒ ๕
 ๒ ๒
 คิวบตฤณชาติเมิลขจี

๑ แม่ขจิตคิยประคิยสลับสี ๕ ๒ ๕
 ๒ ๒
 สล้างสคโสภี

ใครเห็นเป็นน่าวลบล

๑ ยามเย็นสุริยะบายเวหน แซ่สัตว์จรดล
 คายคินณะพนไพรสาณท์

(วังสัจจันท์ ๑๒)

๑ พินคินกรสัตว์ จระในพระนมพระนาค
 อนันต์จรลมาน บมูกรักสาจะสร

๑ ระภาคผะผาคโผน จระโคยระภาคจรล
 กระทิงก็ผายผั้น ปะทะโคยกระทิงกระไล

๑ สกนระโคข่า ยละน่าแสยงหทัย
 คระณาสุนัขไน กักระโชกกระชั้นสำเนียง

๑ คระชากระไลอย่าง คณะนางคระชากเคียง
 เสาะเสัพติณาเสียง สุรศัพทก็แปรนก็แปร

๑ สมันแสวงเสัพ ติณะพลางก็เล็งก็แล
 ระวังคระนุแปร จะพะพ้องพยัคคะพาล

๑ วราหะเคียบโต ยละโลมะชันทยาน
 สกนระลิกภาพ ยุคะเขยวกขาวก็คม

๑ ละมั่งละมั่งเคียง

ชมตักเคียงชม

๑ กระต่ายกระโดดเด่น

ณะขอบอุทกพร—

๑ สรรห่มหมัก

พะผังกโผโง

๑ กระงกระเงงผาย

ณะสาณเลียงผา

๑ กระแตแต่นางเห็น

ยะย่างแลเล็มผอง

๑ จะกวคกระต่ายนัม

อูรคมหันตกาย

๑ อธิกนกรสัตว์

จะแจกกเหลอแจง

๑ อุภยระเมิลพลา

พะพาลมฤคไท

จระเวียงณะเซิงพนม

ยุพคัชมคจรัส

คณเม่นกผาคกผัน

คกระบักปลักณะโคกลน

มนะนิกคนองผะโผ

ปริกฤษณ์มธุระสา

มิคะทราบกน้ำคณา

กพะฟุบเลหมอขแล่มอง

จระเวียงณะเซิงแลยอง

คิณะนางกรุงคะผาย

มุขะส่อนประหนิงจะอาช

ยละนาลยคแลยง

ผิระจัตกิปรายแลคอง

บมิระจะสุกโชน

ปทะย่างเสกัจกระไล

กัศทกสท้านถวิล

(ภูษณงคปาชาต ๑๒)

๑ สมัยคำระพิภาส
ชนั้โหวควะโหวยบิน

๑ นิกรค่างกคางลัน
สุนัขไพรงี้เห่าหอน

๑ สนนคัพพะจงหริค
สกุณแสงกระแสงไส

๑ สคยัคัพพะเค้าค
ณะซ้ายขวาจะแลเหลียว

๑ คณาพาลมฤคพน
คะคิกกลันสนันคง

๑ พระเคียงองค์อองคินาฏ
สกกจิตต์เถอะดวงจันทร์

๑ สมรมิตรระจงแผ่
สกลสัศวัมมีไพ-

๑ อำนาจเมตตะจิตต์กล

กียาตรตกณะแค้นคิน
สยคจิตต์สยของหยอน

สนันก้องณะตงคอน
ยะเยอกเย็นแสงงใจ

กระกรักร้องระงมไพโร
ประสพโลตกัแสงนเสียว

กักโลมแสงงเกรียว
ก็อ้างว้างวิเวกคง

คระนร้องกระหิมพง

พระนางหวาดประหวั่นขวัญ

ประภาชลลอบพระนางพลัน

พิบากทุกซึกจ่าใจ

มะโนเมตตะไปไน

วิจิตต์ทกสมัยวาร

สกลภายะลาบลาญ

พระตรัสพลางก็ชวนพาล

๑ ค่ะสั่มองนภาภาส

ระเรอบลมกระพือหวล

๑ กระทบควงผกาแฉ่ม

สະพรังช่อละออราย

๑ สุกนธรรนจริงหวล

ผิไครยลแลทุกซม

๑ อภัยราชระเน่งนิทร

สนิทร่ม้อยผะผอยลง

๑ ตลอครัตติกาลปรวน

คุเหว่าขานผะสานกัน

๑ กระชนคัพทะไก่อเจอย

ประคจเร่งอรุณพาล

๑ คณาปบผะเบิกขาน

ระรณจิตตระเวงขวล

๑ แผลงภแลหมผง

พระอุพักสำนึกควร

ก็ปราศเมฆประไลย่นวล

แล่นาค่างก็พรางพราย

ยะแย่มกลีบสยายผาย

อร่ามรบสุรงค์

ยะยวลจิตตะปริต

ก็ปลมพางจะลมหลง

เพราะเห่นอยเปลยระเหยองค์

ณะไสยาสน่อนาถครัน

จะจวนรุ่งระพีพรรณ

กะกกก้องณะไพรสาณฑ์

ระเรอยชนกระชนขาน

จรัสส่องพิภพมवल

ตระการกลีบสุคนธ์หวล

ประเลห์หอบระคนดม

กระชนหงแลขนิคม

จรตเรณุเสปสม

แลเกลือกกรสสุคนธา

๑ อุภยราชระนินทรสร้าง

ก็โสศสรงพระพักตรา

ณะลำธารละหารพา

เสวยภักษะตามมี

๑ มินานชวนพระโคมฉาย

พะผายโคยพะนาลี

แลเมิลมวตสกุณลี

กระไลออกเสาะอาหาร

(สุรางคณางค์ ๒๔)

๑ หลายเหล่าข้ากษา ขันว่อนร่อนหา ค่เกล้าเคียงสमान
ข้างจับจำเร้น ข้างแผ่นไผ่ทยาน ส่องเสี่ยงผสาน เรียบ
รับจับใจ

๑ กระหอรคพลอดคก้อง กรอดกรอดเรือกพ้อง พวก
เพื่อนบินไสว คลประยงค์คก ไผ่ผกลงไต้ ปลิ้นเสพ
เผด็จใน ปล่อนเปลือกกลงคิน

๑ กระจับจับร้อง โผเกาะต้นทอง เสา่น้ำต้อยกิน
ชานหมากตัวน้อย ต้อยต้อยโคคผิน นางนกเรือกยิน
บินรีบเร็ววอล

๑ สีส้มพผก ลงสู่หญากร และเล็มพวงผล กระพาย

พาหุ มุ บินส์เวหน แอนลมสมทน เสาะภักษ์ริมหนอง

๑ กระทโไฟรอน ขมื่นบินร พะคเคียงครอง กางเซน
ชนชำ ร้องรำล้าพอง บักขยบผยอง เกลาคเคียงสม

๑ หางแพนแม่เต็น ชนคำชำเหิน ขาวแซมควรรชม แต่
เป็นชาติสัตว์ ชอบเสพโสมม คิคคไม่สม ร่างกายโสภา

๑ กระแวนหางบ่วง ชนชำคำช่วง หางขาวตรตรา
เหียบคยบไซรชน ขนต้นพฤษยา ร้องไค่นานา สม
ร่างช่างจำ

๑ นกเปล้าเกาะเปล้า เคียงค้อยเคล้า ลีชนดชำ กา
สิงจับเงาะ แก้วเกาะกิ่งคำ พุดพลอดฉอดฉำ เฉียบ
เพราะเลียงไส

๑ ขนทองจับกร่าง ชนชำลำอาจ ปากเหลื่องอุไร
กระต้วขาวผ่อง เกาะร้องกิ่งไกร สัตวาเกาะไทร จิก
ผลกินพลาถ

๑ โนลิปลาค ขาบเขี้ยวแดงฉาด เกาะกิ่งทองหลาง
ขนทองเกาะเสลา แหกเท้าเกาะปราง เขาเกาะมะทราง

เกล้าคุกขุน

๑ กระทาทำเสียง เกาะกังกุ่มเมียง ค้อนทองจับจันทน์
พืรายเกาะโลก โพระตกผกผัน โผจับหมากคั่น พลัด
คูกอยหา

๑ ตะขาบรื่องก้อง เกาะบนกึ่งพลอง คายคายินคลา
กระสาจับยาง ยางย่างหาปลา กระตุงมุงมา ลงน้ำ
ไปหนอง

๑ คอกบัวเกาะสทอน ต้นเทียนบินร่อน เงือกจับย่นจ้อง
ตะกรุมตวเขื่อง เค็รเซื่องเซื่องมอญ กาเรยนรารอง
บนต้นย่างซาย

๑ ปากห่างเกาะเหียง ระวะเกาะเคียง ปากงมเหลื่อง
พราย เป็ดน้ำน้าหมู่ ลงสู่ชลสาย กาน้ำมากหลาย
เทยวเสาะอาหาร

๑ ทตันทาลใหญ่ หัวขวานขวักไขว่ เกาะสับฉาดฉาน
สกุณตระไน เกาะไทรสัชราน หากัษอาหาร แต่ล่วน
มवलหนอน

๑ ยุงเกาะยุงค่อม กากลุ่มรุมล่อม ยุงผืนบินจร จาก
พรากนกพรก จิบจิกเจ้านอน ต่อยตัวคร่อน หาเพื่อน
โผลง

๑ นกคุ่มเขาไฟ เขาชวาอาศัย เกาะกิ่งกาหลง ไก่
ฟ้าพระบาลอ คลอคู่เกาะรวง นกออกบินตรง พาคู่สัชล

๑ กตเพลิงสัเตง กายใหญ่เรียวแรง นากลัวตัวตน
กตปดปดร้อง ก้องในไพรสณฑ์ นกกวักกร้องรน บ่อก
น่านน้ำชน

๑ ยงอกหลายอย่าง เหลือที่จะอ้าง ให้สนสัคพรรค
สองราชแลพิศ หวลคึกไศศวรรย์ เจ็บจิตตจาบล บ่ม
เสวราหมองค์

(อินทรวีเชียร ๑๑)

๑ ยลนกกนงนก

โธ่กกกยงม

๑ สองเราสัตองปราส

นิกนามทิจากร

ธรรลภพระบุรี

ติณะรังประจันอน

คฤหาศน์ขจิตจร

กัก้านงนิเวสน์ฐาน

๑ จากพรากกัฟ่างจาก	จระพรากนกรชาน
เซมาณะไพรสาณท์	ขมึคราวจะกลับหลัง
๑ รังนากัเปริยขยาน	มิประมาณจะค้นวัง
นกออกคะเนคัง	สละจากสถานคลา
๑ เขาไฟประเลห์ไฟ	อระในมิเลียมชา
เหตุพรากนวิเวสน์มา	ปะทะทกชะคือไฟ
๑ หวัชวานทยานจับ	มชะสับคะนังใจ
ฟ่างชวานประหารใน	อระเจ็บสทอนถอน
๑ ค้อนทองชะงกร้อง	เสนาะกองณะตงคอง
คิกเลหะคองรอน	มนะเสรามิสพศรวล
๑ มวลหมู่พิลาบร้า	คุจะชามะโนครวญ
คังแกลึงพิลาปหวล	ยะเขาะเราะณะคราวหมอง
๑ เท่งทตเกาะคเคล้า	คจเราอุภัยนอง
เนองทกชเพเราะเท่งผอง	วระราชคฤงคาร
๑ เค้าโมงประมาณหมาย	อระไหม้กัโมงนาน
กัโมงจะเบิกขาน	ขมึมิกำหนคลง

๑ แหกเท้าประคองเท้า
เท้าแขนกรง

๑ หมู่เบญจะวรรณเห็น
กวันจะเบิกใจ

๑ พิศหมู่ระวังไพร
คราวสุขจะอยู่หน

๑ ขามทุกซ์พิชิตกาล
อ้าแม่จะเปลียวกาย

๑ นางนวลคนงครว
แม่เคยสออาจอง—

๑ ผด่องดอของนวล
แต่นจะหมองมี

๑ อ้าไท้จะก่อนปาง
ผด่องประคองจัน—

๑ บัคนัสกลโลก
ผองนางูประจางาร

จระเข้าณะไพรพง

มนะจากเพราะจำใจ

สุระเบญจะลีไส

ดูจะเก้ามิเห็นกล

หฤทัยคะนึ่งตน

ทิดะไคก็ล้อมหลาย

บริพารก็พรากพราย

เพราะนราสระวังองค์

ขณะยังสราญทรง

คะวิเลปน้ประเทืองสี

ฉวีควรจะทฤษฎี

ผละทุกซ์พะเอนทัน

คณะนางสนมสรรพ

พระพิทักษ์ประจำกาล

เพราะวิโยคะถิ่นฐาน

ฉวีนวนลก็ปรวนไป

๑ พิศพลางระเฑียรพลาง
แข่งจิตต์จะรลไคล

๑ แรมรอนแลแผ่พิก
กึ่งนแลเฝ้ารมา

๑ พาราณะสภา—
แปลงเพศประคณัน

๑ ในกุ่มภาการคา—
พาราณสีไคร

(ฉบับ ๑๖)

๑ สงสานสองราชกษัตริย์
ติ ศรสมรนิรมล

๑ ไปเคยคืบแค้นขดสน
จำทนสกกอดมาน

๑ เคยสถิตราชวังไพศาล
บนวารพทกษทุกยาม

๑ ต้องมาอาศัยในความ

ณะระหว่างพนาลัย

ยคะบาทระบมชา

ผัวะเห่นอยกหยุคคลา

ก็ประจวบลเขตต์ขณท

สีกะรวิฐะเสร์จพลัน

ปะริพาชะกาไครย

มะณะปลาบพระเวียงชัย

บมริคคิต

คองคัทม—

คราวยากทาลล

ทหารจำกาล

เล็กน้อยเลวทราม

๕
สนความพิทักษ์รักษา

๑ เคยสถิตปราสาทโสภา ไพจิตรรจนา

เลขาสุวรรณฉวามฉาย

๑ อัจจะกลีบส่องสว่างพร่างพราย เพดานดาวราย

๕ ๕ ๕
เรียบพนเจกชนบรรจง

๑ ห้องหีบลิบแลอลง—

กตก้องยรรยง

มานวงวิจิตรกาญจน์แกม

๑ ต้องมาสถิตเรือนเลวแรม ฝาล้อมมอมแมม

๕
บัวแปมเขื่อนไผ่ควรเห็น

๑ คับแค่นอกอดขิดเขิญ

จำใจจำเป็น

จำเร้นกายซ่อนอาศัย

๑ ประทีปน้อยส่งแสงไฟ

๕
เขื่อนเนตรบังใน

๕ ๕
ขณะจะดจาด

๑ เฉกเช่นสีหราชไกรทร

๕
เคยสังกายคุ—

๕ ๕
หาภัสพรรณโสภณ

๑ ต้องมาเนาปล่องดินกล

๕
ไผ่ควรขวลขล

คงกลทุกขเพียบไพบลย์

๑ เคยผทมแท่นทองจำรว ^{พระทออันพล}

ชะคลยภัโสภ

๑ เชนยหน้าแนมทองผ่องสี ^{วิสูตรวิ}

ระรโปรงลมพัตผัน

๑ ตองนัทรณะไสยาอัน ^{ลำเคญคายกัน}

ผิวพรรณพระองค์สององค์

๑ พระเชนยกระต้างปางทรง ^{วิสูตรกลสง}

ผิงกเขยทสนา

๑ เคยสुकนธอบวนนาสา ^{ชูชนอรา}

โอชาผานชวนคิคทม

๑ ตองสพกลินสาบซาบสม ^{เบอผานพานลม}

ระทมชวนเหียนเวียนหวล

๑ เคยนางร่นนอยเนอนวล ^{ร่างนอยช้อยชวน}

จริตยวลเจริญตาบล

๑ เนตรคมสมพักตร์พมล ^{เตาตงตากล}

โสภณภูษิตต่างสี่

- ๑ หมอบเฝ้าเฝ้าเรียงรายมี ขรรเลขกนตรี
พัควออยู่เงาเวรราย
- ๑ ต้องเปล้าเหล่านาฏโณมฉาย หมคณางเรียงราย
ใจหายกำสรดทรวงโถม
- ๑ เจ็บบโศกเลียงคนตรีโหม เปลี่ยวจิตต์จิตต์โรม
ทุกข์โถมนี้สเนองนี้
- ๑ เฉกนิทร์ในสุสานอัน เจ็บบเลียงชนสรรพ
เปล้ากรรณเปลี่ยวเนตรสองศรี
- ๑ เคยสรงเสาวคนธ์วาริ สุหร่ายรุจิ
วาริฝอยปรายคล้ายฝน
- ๑ ต้องสรงทักขุ่นมัวมล— ทินคละระคน
ณะตุ่มณะท่าสามัญ
- ๑ เคยทรงสุคนธ์ปนจินน์ ขอบวนหวลหรรษ์
หอมคันธรสรุ่งฉาย
- ๑ ต้องร้างห่างสุคนธ์คล้าย เคยผ่องพรรณพราษ

พระกายก็เสื่อมสลาย

๑ เคยทรงภยิตพิศไพบูลี จิตรแลวิไล

ละไมกลั่นหวลนวลลออง

๑ ต้องทรงผ้าเก่าเสราหมอง ไผ่เคยชักกลอง

ก็ตอชิงชัยเก็บเก็บสงวน

๑ เคยเสวยสโภชนโอชอวน ภาชนสุพรรณควร

นงนวลตงเสมอเนืองงาม

๑ ต้องมาเสวยภักตหยาบหายาม เสื่อมรสเลวทราม

ในยามระกำกอบกรรม

๑ สิ่งใดไผ่เคยทรงทำ

จำเป็นก็จำ

ต้องทำทั่วทุกสิ่งสรรพ

๑ หวังใดเคยได้เร็วพลัน

ต้องขาดแคลนขลิ

ลุนันทภูมิเหมือนหวัง

๑ ผองถอยทไผ่เคยฟัง

สพโสตประนัง

จะหวังมีหวังจำเป็น

๑ สิ่งไผ่เคยเห็นต้องเห็น

ไผ่เคยรอนเย็น

จำเป็นต้องกลมนหมาง

๑ ธรรมดาเคยสขสขพาง เพียงทิพย์ฤจาง
มาวางมาเว่นวายสญ

๑ ต้องทนกลทุกขทุกขพล เพียบเพี้ยนไพบลย์
จะคณขึ้นเป็นเป็นไฉน

๑ คงทุกขสคทุกขทุกไคร ครุ่นคิดทุกสมัย
ทุกไคลยนงขามนอน

๑ ทรวงเหงาเศร้าโลภคุจคร เสียบอุระรอน
สท้อทนทอใจใจหาย

๑ เหตุุนควรรชนหญิงชาย เร่งคิดถึงกาย
อย่าหมายประมาณมัวเผลอ

๑ สนทรพยัสรรพสันตุจมะเมอ ผันเห็นบ้างเลอ
บ้างเทออย่างถอยถนถง

๑ ยามสพสังชอขอย่าฟัง เพลินจิตตคิตตริง
คณังอนิจจคิตกกล

๑ ยามสพสังเกลี่ยกเบียดตน ควรใคร่คิตยล

ทุกข^๑คล^๒สุ^๓ข^๔ค^๕บ^๖ก^๗ล^๘ย^๙ท^{๑๐}ว^{๑๑}

๑ เฌก^๑เช^๒น^๓โฌ^๔ม^๕ร^๖า^๗ช^๘ส^๙อ^{๑๐}ง^{๑๑}ค^{๑๒}ร^{๑๓}ี^{๑๔} ค^{๑๕}ร^{๑๖}า^{๑๗}ว^{๑๘}สุ^{๑๙}ข^{๒๐}สุ^{๒๑}ข^{๒๒}พ^{๒๓}ี^{๒๔}

ย^{๒๕}า^{๒๖}ก^{๒๗}ม^{๒๘}พ^{๒๙}เท^{๓๐}ย^{๓๑}ข^{๓๒}ด^{๓๓}ง^{๓๔}ท^{๓๕}น^{๓๖}

๑ ไค^๑ร^๒จะ^๓เค^๔ย^๕ค^๖ิ^๗ค^๘ิ^๙จ^{๑๐}ิต^{๑๑}ต^{๑๒}ณ^{๑๓} ว^{๑๔}า^{๑๕}จ^{๑๖}ัก^{๑๗}ต^{๑๘}อ^{๑๙}ง^{๒๐}พ^{๒๑}ล^{๒๒}น^{๒๓}

พ^๑ล^๒ค^๓ส^๔ร^๕ร^๖พ^๗ส^๘ม^๙บ^{๑๐}ติ^{๑๑}ย^{๑๒}า^{๑๓}ก^{๑๔}เป^{๑๕}ีย^{๑๖}พ^{๑๗}

๑ ต^๑อ^๒ง^๓มา^๔ท^๕น^๖ท^๗ก^๘ข^๙อ^{๑๐}า^{๑๑}เก^{๑๒}ย^{๑๓}ร^{๑๔} ผ^{๑๕}ล^{๑๖}ค^{๑๗}ณ^{๑๘}ห^{๑๙}น^{๒๐}เห^{๒๑}ย^{๒๒}น^{๒๓}

สุ^๑ข^๒เน^๓ย^๔ร^๕ท^๖ก^๗ข^๘น^๙อ^{๑๐}ม^{๑๑}ป^{๑๒}ระ^{๑๓}น^{๑๔}ง^{๑๕}

๑ เห^๑ต^๒น^๓ป^๔ร^๕า^๖ช^๗ญ^๘เ^๙ห^{๑๐}น^{๑๑}ผ^{๑๒}ง^{๑๓} จ^{๑๔}ิ^{๑๕}ต^{๑๖}ต^{๑๗}พ^{๑๘}ง^{๑๙}ต^{๒๐}ร^{๒๑}ง^{๒๒}ต^{๒๓}ร^{๒๔}ง^{๒๕}

น^๑ก^๒ห^๓ว^๔ง^๕อ^๖น^๗จ^๘น^๙จ^{๑๐}ก^{๑๑}า^{๑๒}ล^{๑๓}

๑ ป^๑า^๒ง^๓น^๔ร^๕า^๖ชา^๗น^๘ง^๙ค^{๑๐}ร^{๑๑}า^{๑๒}ญ^{๑๓} ย^{๑๔}า^{๑๕}ม^{๑๖}เช^{๑๗}ญ^{๑๘}บ^{๑๙}ัน^{๒๐}ค^{๒๑}า^{๒๒}ล^{๒๓}

ไ^๑บ^๒ย^๓า^๔น^๕ก^๖ม^๗ล^๘ห^๙ม^{๑๐}น^{๑๑}ห^{๑๒}ม^{๑๓}อ^{๑๔}ง^{๑๕}

๑ อ^๑า^๒ค^๓ย^๔ใน^๕ค^๖า^๗ม^๘ไ^๙ท^{๑๐}ย^{๑๑}ป^{๑๒}อ^{๑๓}ง^{๑๔} แ^{๑๕}ท^{๑๖}น^{๑๗}ร^{๑๘}า^{๑๙}ว^{๒๐}เ^{๒๑}อ^{๒๒}น^{๒๓}ท^{๒๔}อ^{๒๕}ง^{๒๖}

บ^๑ิ^๒ค^๓ข^๔อ^๕ง^๖ค^๗ว^๘า^๙ม^{๑๐}ล^{๑๑}ย^{๑๒}ถ^{๑๓}เ^{๑๔}ย^{๑๕}

๑ ก^๑า^๒ร^๓ไ^๔ท^๕ม^๖เ^๗ม^๘เ^๙ม^{๑๐}เ^{๑๑}ค^{๑๒}ะ^{๑๓} ท^{๑๔}ร^{๑๕}ง^{๑๖}ก^{๑๗}อ^{๑๘}ย^{๑๙}ถ^{๒๐}เ^{๒๑}ย^{๒๒}

ล^๑ะ^๒เ^๓ย^๔ว^๕เ^๖ร^๗ว^๘ค^๙จ^{๑๐}ิ^{๑๑}ต^{๑๒}ส^{๑๓}ร^{๑๔}ร^{๑๕}

๑ อ^๑ุ^๒ต^๓ส^๔า^๕ห^๖์^๗ป^๘ก^๙ข^{๑๐}อ^{๑๑}ง^{๑๒}ค^{๑๓}ร^{๑๔}อ^{๑๕}ง^{๑๖}ก^{๑๗}ัน^{๑๘} ต^{๑๙}ัง^{๒๐}เ^{๒๑}ย^{๒๒}ท^{๒๓}ก^{๒๔}ว^{๒๕}ัน^{๒๖}

พร้อมฉันท์ไปแหงนแกล้งกล

(อุปชาติ ๑๑)

๑ มินานพระนางนาฏ

นางทรงพระครรภ์ยล

๑ อ่อนอ่อนกัณฑ์แท้

กมลจะทฤษฎี

๑ กระสันเกราะไฟจิตร

เวลาอภัยไซ

๑ อิกอยากเสวยโอช

อนงค์จึงอัญ-

๑ พระราชสวามิสร

ท้าวจึงอธิปบาย

๑ อำคะเทวี

ทวิเรากักจากร

๑ นีราสสะสมบัติ

ปราสสุขเกษมคานท์

วรรราชโกศล

บริสัทธประเสริฐศรี

เพราะธแพ้วพระครรภ์มี

จตรงคพลไกร

แลสถิตณภูมิชัย

สิริแจ้งสโธภาณ

ชลไสยพระแสงขรรค์

ชลิลทลคคิณวายุ

คจะจิตตะจงหมาย

พะห้ามอนงค์สมร

ขณะนั้นะบังอร

นคเรศประเทศสถาน

สิริรัชชคฤงคาร

ปทะทุกขณะนันท์

- ๑ ทศกัณฐ์ต้องแปลง
ไฉนจะไถ่สรพ
- ๑ แล่นาสะแสงขรรค์
ควรแม่จะห้ามการ
- ๑ นางไถ่สตัปพจน์
อนงค์พาที
- ๑ ผิข้าพระบาทไซร้
นั่งจิตตกจากท่า
- ๑ ทศกัณฐ์ราชยืน
มีระยิบคั่น
- (ภุชฌกปาชาต ๑๒)
- ๑ ณะกาลนนมหาทวิช
พระจอมราชะผู้ครอง
- ๑ ประพนธ์ผูกเส้นให้จิตต์
ติราชร่วมมโนมี
- ๑ มีแหงหน้ายสลายคิด

มิแสตงประเพศพรรณ
จตุรงค์ทวยหาญ
คุจันทะควงมาน
มนะหวังลีโฉมศรี
มธุรสพระสามี
พจนารถสนองคำ
ขมิไต้ประคุกจำ—
ชนมายุมลายชนธิ
พระยุพนิภิตนตน
ธ กิ่งคิ่งตรอง
บุโรหิตประเสริฐของ
ประเทศรฐฐะกาล
สุมิตรภาพณะทศม—
สัคกันและกันคง
ประทุษจิตต์เส้นให้ตรง

ฉีกิตยไคจะควรสง— เเคราะห์ต่างเออและเออภาร

(สัททลลวิกกีฬิตนั ๑๕)

๑ เมื่อที่ฉีกิตยไคสคยพระบิยทาร

ออกอ้อนและจกลาญ พระชนม์

๑ แสนสคอาลยะในพระทัยก็จจะน

บัตไทกเห็นกล มินาน

๑ ว่ามิตตอาตมเป็นปโรหิตจะหาญ

ช่วยให้ลูกิจการ ภาระมั่ง

๑ จึงจากเคหสถานมินานตริตยัง

พราหมณ์เล่ายบลดง ประสงค์

๑ พราหมณ์ทูลขออนุญาตพระราชอรนง

เพื่อเข้าจะยลองค์ สุมร

๑ แล้วจกคคกกลให้ประคจระอนุสร

ทฉมตจิงจร นวตริ

๑ แจงเหตแก่พระอนงค์ พระนางกบมิชค

จิงรบเสกจจรค จวล

(ฤๅชฌกปชาต ๑๒)

๑ ปโรหิตกัทยุญ
ณะที่โกลมมิชาพลัน

๑ แสทงการะเคารพ

และเปล่งศัพทะสำเนียง

๑ ณะอรรธว่ากุมารนน
จะเป็นจอมกิลกนา—

๑ บแพกอรรธพาที

พระนางอย่าระทมมน

๑ พระจักไคประสพพล

และคิมชลสระแสงศรี

๑ ประภาพพจนฉะนนแล้ว

เสด็จกลับสถานคา—

๑ คนเขากัแต่งกาย

ประสพราชกันอมอญ—

๑ ณะบคนกลเหต

พระเทวีเสด็จขึ้น

กลุ่จากสถานเมียง

สยัคผ้าสะไบเฉวียง

สรูปนัยกสามควา

ณะกรรมองค์พระกัญญา

คิริวิฐูระโกศล

ประคจนมเพยนกล

ประทุษจิตตะหมองศรี

พหลหาตรังคิ

ประคจกัถวิลหา

ก็เชิญให้พระกัญญา

มะแห่งกุมภการณัน

คระไลผายณะวงพลัน

ชลัทลคคิ์ถลาง

กอาเพททูลางแสตง

จะเกิดการเพ่งพิกลแสง

พระจึ่งแกกล้มพร

๑ สมัยรุ่งอุทัย

พระจึ่งให้พลากร

กระสันสรวมเกราะเสด็จจร

สถิตพนสมรชัย

๑ และให้เชิญพระขรรค์ทรง

สระโสศสรงอุทกใส

เพราะเพอแกกกลภัย

ระงับโทษมลายหาย

๑ นรินทร์ไค้สัดขอรรถ

ก็ตรัสให้อมาตย์หมาย

กระทำโดยอธิปไตย

บุโรหิตประคิษฐมา

(สุรางคณางค์ ๒๘)

๑ ปางขุนอมาตย์ ผู้มีอำนาจ ว่าการยุทธานุ รัช

ราชโองการ ไล่เกล้าเกษยา คลานคล้อยถอยมา กระ

กันสับสน

๑ สังขนคชสาร จิตคชศักดิ์หาญ ผูกเครื่องครบตน

สังขนอัคร ผูกขลุ่ยหิรณ สังขนรถขวน ขวายจักรถ

สรรพ

๑ ถวนทั้งสามหมู่ มากมายพรังพร หมู่ละเท่ากัน

สังขนเคียวเท้า จิตเหล่าพลฉกรรจ์ นัยหมู่เท่ากัน ถวน

ท้าวทวนาย

๑ สืบขุไคสัถย์ กลยสถานบงคัย ขุนหมันยัทรหมาย
 วัชรเวรังกน พัลวันวณวาย แลหลากมากหลาย ณะ
 ท้องสนามชัย

๑ ขุนคชจักษุ ผูกเครื่องอลงกต สัปประคัยวิไล ผูก
 อาวุธพาศ ราชเวียงแลไสว รัตคนไฉไล ซ่องหาง
 โสภณ

๑ ตาข่ายตระการ คลมเคียรคชสาร โสภิตคำกล
 สองกรรณคชตร ห้อยภันรมล ขุนคชเถลิงบน สอ
 กุมง้าวขอ

๑ ความญ้างนงท่าย ถอชอยาวกราย แต่งอาตม์แลละออ
 สัปประคัยตระการ ทหารนงเห็นพอ กุมศรชูลอ แต่ง
 ตนผิงผาย

๑ สืบบาทกฤษร มัทหารบทร คุมบาทละสองนาย
 สองหัตถคุมทาว คุมขาวเฉิดฉาย คชหนึ่งรวมชาย
 นัยสืบสองคง

๑ รวมสามคชสาร รวมพลทหาร สามสิบหกตรง
 ครอบสรพตังนี้ มีนามเรียกกลอง หัสถานักคง ผิชาติไต้
 ขาน

๑ ส่วนขุนอัสวา แจงจักอาชา ธิบเร่งญาน เปาะ
 อานตกแต่ง แฉงข้างตระการ โกลนห้อยคอยธาร ธิ
 ทบชองหาง

๑ บังเหียนไฟจิตร ไบโพปกยัต แสกพักตร์โสภางค์
 สอกรรณห้อย พรายพรอยรางซาง ครอบถ้วนทุกอย่าง
 เครองอัสวาภรณ์

๑ ขุนม้าชชบ แต่งตนงามสรรพ กุมทวนจำกร แฉง
 ข้างอาชา ไยธายทจร กรกุมงำวงอน ข้างละตนกำยำ

๑ มาหนงทวยหาญ สามตนประมาณ รวมสามมำก้า-
 หนตพลเก้านาย หมายอ้างออกคำ อัสวานักบ้ำ- ญัต
 ไวแต่บรรพ

๑ ขุนรถจิตรถ เครองพร้อมปรากฏ ผูกอาวธสรรพ
 เทียมไทอัคร อาภรณ์ครอบครัน ขุนรถแข่งขัน นัง

กลางรดา

- ๑ สาระถิชัย ไทมรมันชัย แต่งตนโสภา แสงสอง
ข้างรดา ขจรโยธา กุมดาพเชนสา- มารดาข้างละตน
- ๑ รดาหนึ่งคตินัย มีคนกำกบ ครอบถ้วนสี่ตน รวมรดา
สามรดา กำหนดคตวิพล ถ้วนสี่บสองตน รดากไข
- ๑ ขุนพลขจร จิตพลนิกร เติรเท่าเกรียงไกร แต่ง
ตนอะเคอ หมวกเสื้อผ่องใส สองกรกวัดไกว กรังกุม
แสงศร
- ๑ รวมพลเติรบาท ครอบถ้วนสี่อาคม ขันขณิตนามกร
กองขัตตานิก อธิกสลับสลอน ไปยังหย่อนทอน โดย
เบืองปางขรรพ์
- ๑ รวมหม่กองคช กองม้ากองรดา กองเติรครอบสรรพ
ไปตกขกพรอง ถกตองทกอน จึงรวมเรือกกัน จาตรงค์
เสนา
- ๑ ฝ่ายขุนคชสาร ขุนแสะห้าวหาญ ขุนรดาบาท
ต่างวัยเร่งรค จิตสรรพตรวจตรา มากหม่เมิลหนา

สุคเนตร์ประมาณ

(ปหาสินี ๑๓)

- ๑ เฟ่งพิศพรกระคะชะเงอ สลอนสลัขหาญ
 แต่งคชอาระระณะตระการ ประเสริฐะควรรชม
- ๑ เฟ่งพิศโยคะคะณะกัสรพ ประคัษสกันธสม
 หัตถักมอาวระยะละคม สยคเสยงใจ
- ๑ เมิลคชฟางคะชะริเบนทร์ สุเรนทร์ณะตริงษ์ไทร
 ฤาคะชบุตระคะวะสหมัย ประหาระภังค
- ๑ สองางอนประคะจะประกิต วิศิษฐ์วิสุทธิ
 กายเคียบเลหะคะริอริ ฝิยลิกยานมน
- ๑ เฟ่งพิศพรกระหะทะรงค กัยงผยองรณ
 แต่งอัคราภะระถกถ ขจิตสง่าครัน
- ๑ พรณขาวเหลองสัระระกะเลียว แลเชียวสกันธัสรพ
 พิศทวโยคะพะละฉกรรจ์ ประคัษคณตร
- ๑ อาวธักรบณะอภะหัตถ สัมรรถถะกิงค
 แมมาตรว่านิกะระริย ประจักษ์กัแหยงใจ

- ๑ เมืลมวลม้าปุระคฺจะคฺรงคฺ พระพายเกรียงไกร
 สมนเป็นมิ่งวระสุระไห— ยะเพอปุระยุธรณ
- ๑ เพ่งพิศปุระคระระพยหฺ กัทรสพงพล
 ตกแต่งอาภระพิมล พิจิตรเจริญตา
- ๑ เพ่งพิศโยธะนิกระสรพ ปะคัยอลงการ
 กรกุมอาวธะชรพา สยของขยन्हน
- ๑ รกคฺจรธสุระปติยช กะไวปะจิตติ
 ฤารธรามระณะทะสะศรี อสุรก्यानกัน
- ๑ คุมกงแอกรจนะวิจิตร พินิศกแขงขัน
 สมนควรเป็นรณะพละรณ อมิตรคัทร
- ๑ เพ่งพิศปุระคระปะทะจรล อนนตะพรังพร
 ตกแต่งอาภระกัทร สนอบสนนิกาย
- ๑ กุมอาวธณกรกระสน กมนแลคมคาย
 มาตรแม่หมุพละอริหมาย ประทุษกร้ามมาน
- ๑ มวลพลพางสุระพละองคฺ สยมปุระยุธผลาญ
 ตรีบรมอสุระริการ ประกอบณะรงครอน

๑ ฤาพ่างวานระคณระรา—
ปรัมปราบหม่อสุระนิกร

(ฤาณงคปาชาต ๑๒)

๑ ณะราตรีกแล้วเสร็จ
ประจวบรุ่งอรุณคลา

๑ ณะแนกกรมพระแสงต้น
สระโสธรจสรงอุทกพลัน

๑ ปุโรหิตกัณ้าน้ำ
แลเชิณชวนพระนางลี

๑ ประคจนางประสงค้หมาย
พระครรรณางกตังทรง

๑ สมัยควรประสูติองค์
ชนกนาถและมารดา

๑ ปีไยรสพระองค์ว่า
ก็ล่วงมาพระกุมาร

๑ ประกอบด้วยพระปรีชา

ชระรามอติสสร
ณะรวิจุละงกา

เผด็จคังพระบัญชา

ก็ครบถ้วนขบวนสรรพ

ก็เชิดเชิณพระแสงขรรค์

ณะรุ่งแสงอรุณลี

ถวายองค์พระเทวี

กระไลคัพหลยง

ก็หายแพ้วพระครรรณาลง

เจริณเรอขรคืบมา

กุมารทรงสโสภา

ก็แต่งคังพระนามขนาน

พระทิวาครนกาล—

ก็จำเรณูพระชนม์พรรษ

ฉลาคแหลมและคมสัน

พระชนนีชนกน^๕

(เวสสเทวี ๑๒)

๑ อยู่มาโกศลราช

จิตต์ว่าจอมกรุงไกร

๑ ทำความร้ายแก่อาตม^๕
สมบัติบรรตานิ

๑ จนเราต้องพลัดพราก

พางตัวจักวายปราณ

๑ แม่ทราบว่ายาวงเรา
คงจักให้ฆ่าฟัน

๑ จำเราจะย้ายที่—
แม่เราเกิดแค้นเคือง

๑ ตรึกเสด็จท้าวจึงส่ง
อยู่ภายนอกกรุงไกร

๑ ส่วนองค์หน่อญาติ—
ศึกษาวิชาชาย

— เสน่ห่พางหทัยไท

ท้าวักคาคณักคนึงใน

แห่งประเทศศรีฐะกาลิ

ซึ่งประเทศราชะบุรี
โดยประทุษจิตตะเป็นพาล

จรขจิตจากศฤงคาร

เหตุประสพยากพิยากครัน

มาสถิตเนาณะปลายฉัตร

ชีวะเราให้ประลัยเปลือง

ฌาวนไปณะนอกเมือง

คงคณชเรามีขัลลย

องค์พระโอรสเสนต์ให้ไป

เพื่อจะกนอันตรายหลาย

ฌาวมีจิตตะชวนชวาย

ศิลปศาสตร์ถ้วนชวนสรรพ

๑ โดยกาลไ้^๕มากมาส^๕ เหตุฉลาดคิดพิณิครัน^๕
 ทง^๕หม่น^๕บรรจบกัน^๕ ึง^๕มี^๕ชากาลและเวลา^๕

(ฅบง ๑๖)

๑ ครึง^๕น^๕ชายชาวภาษา^๕— มาลา^๕เคิ^๕รมา^๕
 ของ^๕ท^๕ฅต^๕โกศล^๕

๑ มาถว^๕ายกาย^๕ฝาก^๕ตัว^๕ตน^๕ พระ^๕ผ่าน^๕ภว^๕ค^๕ล^๕
 พรหม^๕ท^๕ต^๕บ^๕น^๕ภพ^๕กาล^๕

๑ ไค^๕ย^๕ล^๕โกศล^๕ภ^๕ม^๕ ก^๕ย^๕พระ^๕เท^๕ว^๕
 แพล^๕ง^๕เพ^๕ค^๕ไ^๕ให้^๕เปล^๕ียน^๕แปล^๕ก^๕ฉ^๕น^๕

๑ ฉ^๕น^๕น^๕ปร^๕ิพ^๕พา^๕ช^๕ก^๕อ^๕น^๕ ไค^๕ร^๕ไค^๕ร^๕ไ^๕ม่^๕ส^๕ญ^๕—
 ญา^๕จำ^๕จร^๕มา^๕อา^๕ค^๕ย^๕

๑ ฅ^๕ะ^๕บ้าน^๕ก^๕ม^๕ภา^๕การ^๕ใน^๕ ปลาย^๕แ^๕ค^๕น^๕กร^๕ง^๕ไค^๕ร^๕
 จำ^๕น^๕บ^๕ม^๕ิส^๕ง^๕กา^๕

๑ ึง^๕เ^๕า^๕ไป^๕เ^๕า^๕รา^๕ชา^๕ ท^๕ล^๕ช^๕ง^๕ก^๕ิ^๕หา^๕
 แก^๕พร^๕หม^๕ท^๕ต^๕ภ^๕ยา^๕ล^๕

๑ พร^๕หม^๕ท^๕ต^๕ท^๕รา^๕บ^๕อ^๕ร^๕ร^๕ถ^๕บ^๕ร^๕ร^๕หา^๕ร^๕ เ^๕อ^๕น^๕เ^๕อ^๕ย^๕ไค^๕ง^๕การ^๕

สั่งเพชฌฆาตมาผูกพัน

๑ ให้จับสองราชมาพลัน

แล้วจึงมียัน—

ทูลสั่งบังคับบัญชา

๑ ว่าท่านจงพันธนา

โกศลราชา

กับทั้งปชาบดี

๑ มัดแขนไพล่หลังทันที

แล้วจึงโกนศีรษะ—

ชะด้วยมีดโกนอย่างนาน

๑ พาเที่ยวตระเวนตามสถานที่

น้อยใหญ่และตรอกนานา

๑ ผีตระเวนเสร็จแล้วจึงพา

ออกทวารทิศ

ทักษิณสู่เว็จวัน

๑ จงตัดกายท่อนที่อ่อนโยน

ให้เป็นสี่ชิ้น

ทั้งในสี่ทิศประจัน

๑ เพชฌฆาตรับราชบรรหาร

ทำโดยภูบาล

เสร็จแล้วพาทั้งสองจรลี

๑ ตระเวนไปตามตรอกวิถิ

ต่าง ๆ ตามมี

ชาวเมืองมั่งกัทัตสนา

๑ ปางตรณกumarโสภา

ทรงนามที่ฉา-

วหน่อนรินทร์โกศล

๑ ชงสถิตนอภนक्रमณฑล

บังเอิญกมล

ตริกถึงขัตเรศมารตร

๑ จึงออกจากสถานท่วนจร

ถึงในนคร

กยลทงสองขัตติยา

๑ เขาผูกมัดพระพาหา

พาตระเวนมา

ตามแถวสถลวิถ

๑ พ่างพระจักมละชว

ตระลงอินทรี

อาครกาเคาควงมาน

๑ โกลลขลขตรสถิตสถาน

ไกลองค์ภูบาล

แสนห้วงสดห้ามอาลัย

๑ จึงเอนวระอรรตรัสไซ

โดยย่อแต่ใจ-

ความสอนโอรสเสนาหา

๑ อาครควงจิตตบิภา

เจ้าจงตรกตรา

อย่าเห็นแก่กาลยาวนาน

๑ อย่าเห็นแก่สิ้นเกินกาล

ร่างกวัฏฏะผกเวรกัน

๑ เวรขอมคยด้วยไม้พิน

แต่ตรัสถึงนหลายครา

๑ ชนผองขึ้นพจนราชา

ว่าทมิฬไหลหลง

๑ พราเพื่อเพราะพริ่นปลดปลง เสียดจริตจงทรง
ตรัสพจนพิกลกล้มไป

๑ ระตอบเรามิหลงไหล

เป็นปราชญ์ฉลาดคชัญญา

๑ เขาจักประจักษ์อรรดา

ไคแนไม่แปรผิดผัน

๑ ตรัสแทนเขาพารล

นำออกเบองทกษณทวาร

๑ ตรงไปสทสังหาร

ชอเวรไ้ราน

ผกเวรเท่านั้น

ต่างกล่าววาจา

กล่าวแต่ถ้าใคร

ทเราเรหา

โดยมารคเสร์พลัน

ครนถงมึนาน

ตัดกายราชกัษชายา

๑ สทอนทงสทสา

แล้วตงคนคอบทฤษฎี

(อินทรีเชียร ๑๑)

๑ ปางองค์กุมารเอา—
แห่งราชทัม—

๑ แสนโสภพิโยครำ
หวังจิตต์ประคิษฐ์กล

๑ แก่องค์พระชนนี
จึงนำสุราผาย

๑ แห่งผุพทกษศพ
ต่าง ๆ ประจวบมาน

๑ จงรณสุราเลียง
เขาเมากก็หลับไหล

๑ องค์ราชกุมารน้อย
ชวาทารรวมจน

โดยราชบัญชา

รสเขาว์ตรณศรี

ทินรินทโกศล

๑ อระฮาระทมมน

จะประกอบพระเพลิงถวาช

๑ บิตที่พระชนมวาช

จรสู่ประเทศฐาน

๑ ก็ประจบประแจงการ

๑ ชนะเผ้ามิสงสัย

๑ พจะล่อและเอาใจ

๑ เพราะมี รรหส์กล

๑ ก็คละคล้อยกระไลชวน

๑ จะมีชาคณคลาหา

๑ แล้วเก็บพระศปองค์
รวบรวมนประคิษฐาน—

๑ จึงจุดพระเพลิงโรจน์
เสร์จกั๊กมารชาญ

๑ นบโทกษัตริย์เสร์จ
ลาสทำประทักษิณ

๑ ครันทรงประกอบกิจ
จรสู่อรุณฐาน

๑ โอ้ โอพระมารดา
ร้างชีวะโคยพลัน

๑ โอ้ โอ้ตะนุก
เกิดมามีทนนาน

๑ จักไต่สนของคุณ
ควรฤาแลเป็นชาย

๑ ทุกข์ยากก็มากครัน
ทสุคประจวบชน

ปัตรงค์และมารดา

นณะเชิงตะกอนฐาน

บมิมิมรอกาล

ธกับายพระพัศตร์ผน

และเสด็จกระไลลิน—

จิตกาก็สามวาร

ชรัสสิทธ์มีน่านกาล

ปริเทวนานันต์

ปัตมามลายชนธ

คุณมควรการ

เคราหะตุกัห้าวหาญ

ชนะนัชนกวาย

กรณาก็เปล้าตาย

ปัตมาตรงค์ทน

แล่มทนสนองงน

คณะจับประจวบผลาน

๑ จักแกกจนเจียว
 มุ่งแกแลกอบการ
 ๑ ซาตวากจกมอค
 แม่มัวบมมีใคร
 ๑ โอ้ โอ้กษัตริย์กา-
 ชิงเขตคั่นเวคั่นสถาน
 ๑ ไม่นำแลชำนาญ
 เอลใจกระโรชาบ
 ๑ โอ้ โอ้ตะนุก
 ครองอยู่ณะเขตคั่น
 ๑ น ไหนจะยอมให้
 ไทยง่ายประคองทั้ง
 ๑ คงจักประลองฤทธิ
 หากชวะยังมี
 ๑ แม่มัวบมมีใคร
 โอ้เกิดมิตนกาล

ตะนุกเคียวผจกหาญ
 กะคงมิตนใจ
 บมมีมัวบมมี
 จะสนองณะวงค์วาร
 ลิกะมาประทุษพาล
 ก็ประสิทธิ์ประคองหมาย
 ยิตมาตเราวาย
 บมมีมัวบมมี
 ผิจะเกิดณะก่อนทัน
 แลเจริญตรุณทั้ง
 อริไค่นเวคั่นวัง
 นบะนมนกมี
 บมมีคักจะย่านหัน
 กะสัจให้ผจกหาญ
 แลจะไค้ประคองมาน
 แลณะจึงระกำตรา

๑ โอ้โอ้พระปกเกล้า

แม่ม้วยพระชนมา—

๑ แต่รำพึงไรเรา

ต่างต่างมีสร้างครวญ

๑ แล้วแข่งมนัสหัก

สร้างโลกมโนคัลย

๑ เสรีแล้วพระหน่อหน้อย

ฝากกายะอาศัย

๑ ขอเวียนกริเพท

หน่อราชสฤตฐาน

๑ วันหนึ่งสมัยใกล้

นิทรควรกะเวลา

๑ พักตร์เสรีพระหัตถ์จับ

กิดพิณประสานลง

๑ สำเนียงระเบียบพจน์

ไครยนิคมลยพล

ผิวนาพระภารา

ยุพระศัพจะสมควร

มนะเสรีละห้อยหวล

คฤจะจกมลายชนัน

มนะให้สงบพลัน

อุกซัยพระชลนัยน์

กเคะคล้อยณะกรุงไกร

คนกัยคชาจารย์

คชเวชกัวยบการ

คชะสาละเจียรมา

จะอุทัยกุมาร

ก็เสด็จมทมสร

พิณะชัยละเวงทรง

บทะไพเราะโหยหวล

มธุรสและโศกครวญ

สถลมลละเมอเพลอ

๑ เฌกเช่นประโคมชัย

วรศัพทะบำเรอ

ราเชนทเรศร์เลอ

รสะทพิยขจรหวาน

(วสันตดิถี ๑๕)

๑ ปางราชะกาลิกะสคัย

พระศัพทะเพลินมาน

ไต้เบือณะเสียงมธะรานต์

ธกัแผยประภาษไซ

๑ เออไครนะคิกพิณะและชัย

พจศัพทสะเวงใจ

ในศาละราชคชะไฉน

มนะเราสักงา

๑ ปวงราชบุรุษกระประณม

แลสนองพระวาทา

เสียงนนแลเสียงตรณมา-

ฉะวะคิษยคชาจารย์

๑ ทรงฟังพระสั่งบุรุษพา

พระกุมาระมาชาน

ชัยเพลงและคิกพิณะสุภาณ

ธกัชอชหทัยไซ

๑ พจนัว่าแนะมาฉะวตรณ

ยุวะแต้นต่อไป

เจ้าจงประกอยกระณะใน

คนเราประจำกาล

๑ หน่นอยพระยีนพระวระศัพท

ธกรบพระบรรหาร

แต่นนิกคอยสมยะวาร

ชณะเฝ้าฤชาคครา

๑ แม้วาจะทูลพจนะสรพ

กักะฉนทะราชา

ท้าวเธอก็มีหทัยพะสา—

พระเออเสน่ให้ตรง

๑ ไปนานก็ถึงวรกumar
จักเข้าและออกก็ขมืทรง

ณะสถานสนธิองค์

พระระแวงและสงกา

๑ วันหนึ่งนรินทร์บรมราช
ส่งองค์กุมารตรุณา—

ธประภาษพระวาจา

ณะผู้เจริญวัย

๑ เจ้าจงประกอบบรรดาละลง—
ถ้าได้มฤคณะวะใน

กตะเราจะคลาไคล

ขณะนประหนึ่งหวัง

๑ หน่อนาถสคัยพจนะตรัส
นั้นแล้วก็ยาตรัตริตะยัง

ธกริถกกระทำดัง

อิวิราชะทลพลัน

๑ สรววมชีพพระสมมติสุเรนทร์ วรรณะนนักเสด็จสรรพ
เชิญองค์นิสิตสระวรรล

ขณะนนักควรจร

๑ ราเชนทร์สคัยพะกุมาร
เสด็จยาตราสู่ระบวร

ธกัทรงสุภาภรณ์

พระกุมารกษัตริย์

๑ พิศ้องคนรินทร์มะหิศ
องค์ราชกุมารตรุณิน

ค้องคัสเรนทร์อื่น

สุรมาตลยล

๑ หน่อราชกษัตริย์เสด็จระรบ

ขมืรอนิกรพล

จนพลมัทนอรุณจรล

๑ บัณฑิตนรินทระพรหมทัต

เจ้าจงประทัตบรรดามีฉัน

๑ จักหยุตระงับคนประเดี้ยว

ท้าวข้างพระบาทะจรเหนือ

๑ จึงให้กุมารครุณนัง

ตกผ่อนนพทมนธะมหิตล

๑ ที่ฉาวบุลลบรมอิส-

เสถพลางและทรงพระอนุสร

๑ โอโอรนรินทระพรหมะทัต

จึงรัฐฐะเขตต์วรมไห-

๑ มารดาและองค์ชนกไท

กาลนงเป็นสมยะกาล

๑ พลาถอกคพระขรรคกรกระลิ่ง จะพิณมาฏประหนึ่งปอง

แล้วกลัษะระลักพณะของ

๑ จึงนิกณะควงกมลว่า

รณะราชกัคลาตกัน

ธกัสังกมารพลัน

พละเราสเหเนอยเหลือ

พระกุมารกัหยุตเมื่อ

ปฐพีณะไพโรสณท

และพระพาดพระเคียรบน-

ธกัหลับสนิธนอน

สระนิตร์ณะคงคอน

ปรเหตุหทัยไท

สักระทำพิณาสกัย

คุริยทั้งประหารผลาน

ขมิไคกรณมาน

และนะเราจะทำสนอง

ขัตรงคัธทรงสอน

ขมิควรรอนาทร

๑ ชำเฒ่าองค์ชนัน

มีจิตตชวาททาง

๑ กาลนทวเรศวร

แก้แค้นสังหารผลาน

(อินทรีเขียร ๑๑)

๑ ราเชนทรสทกขสาร

ตกราชหทัยไท

๑ จิงชบพระเคียรจรรต

วอนขอพระชวัน

๑ อำคระทีมา-

พ่อจงประทานชี-

๑ ทิณาวทลตอย

ถวาชชนมพระภูบาล

๑ ควรรท้าวประทานชี-

แก้ข้าพระบาทใน-

๑ ราชไศสทกขพัท

บิคาชีวะวาวาง

มิได้คิดจะสงสาร

จะสวนเวรสนองการ

มิให้รอดตลอดไป

พระกุมารแกล้งไซ

คจจกมลลาบขันธ

วรบทกุมารพลัน

กะกุมารมีชาติ

วกุมารเจริญศรี

วิตอย่าประหาญผลาน

ผิจะข้าจะอวยการ

คจนกณนโค

วิตเพณมีขลลย

ยะฉะนนสทรวงธรรม

ธกัรบกุมารพลัน

สององค์ก็พร้อมกัน

๑ ต่อกันฉะนั้นแล้ว
สององค์ก็มารา—

๑ ผู้ภรรยาบาตรวร
ของคราชกุมารชาญ

๑ แล้วเชิญเสด็จราช
หน่อ นางก็ขับผัน

๑ พร้อมกันพหลซัง
ถึงถึงพระภูมิ

๑ สู้ท้องพระโรงรัตน
แก้เหล่าอมาตย์หมา

๑ เออใครมีพบเขา—
โกศลมนเอย

๑ อามาศย์สคัยพจ
ถ้าพบณะทไค

๑ ข้างทูลจะทศสอง

ปฏินาณพระวาจา

มหิบาลก็บัญชา

ชครณมีทนนาน

พระนครนิเวศน์ฐาน

ธกัณฐกประสิทธิสรรพ

บุรยาตรณะรณพลัน

จรสบุรคร

จรพลกณะเคิมที

ก็เสด็จกระไลผาย

ธกัตรสพระบรรยาย

พระประสงค์จะฟังสนอง

รสเจ้านครครอง

จะกระทำประการไฉน

ก็ประนตแลทูลไท

ก็จะตักคณะหัตถา

ขทระของกุมารา

บ้างทูลจะตักนา-

๑ บ้างทูลจะตักเคี้ยว

จอมราชสัทย์ภ-

๑ ว่าอันกุมารน

โคโคก็เขาปาน

๑ ท่วยเขาสีให้ช-

ชีพเขาและเรานน

๑ ตรัสเสร็จก็ไต่ถาม

รสราชครุณเขาว

๑ เออพ่อสมัยองค์

ไต่เคยประภาสไซ

๑ ว่าอย่าคนึงเห็น

แก่นสนและเวรชน

๑ ท่วยผูกประพจน์เวิ

ไม่คิดประพจน์หมาย

ลิกบ้างจะตักห

ขมิกิดจะเอนค

จรท้าวภิขรรหาร

ขมิกวรจะทำการ

มนะท่านประสงค์สรรพ

วิตเรามิฆ่าฟัน

ก็ประสิทธิประสาทเขา

คติความกะองค์เอา-

เพราะพระไคร่ประจักษ์ใจ

บิตรงค์จะบลลย

พจไว้กลหลายหน

กลยาวและอย่ายล

มิระงับสังขหาย

จะระงับเพราะจิตต์คลาย

พจนณะอรรณไณ

๑ คอว่าชนกของ—

พ่อจงเสกตงนัย

๑ ที่ฌาว^๔พง^๕พลัน

ทูลตอบพระภูบาล

๑ สรวม^๕ชพระขอ^๕เค→

ปกเกล้า^๕พระอาชญา

๑ ขอ^๕ชง^๕บิดา^๕ข้า

ห้าม^๕ทมน^๕ทฤษฎี

๑ ไป^๕ให้^๕ประพนธ์^๕เวร

อีก^๕ขอ^๕อัคร^๕รสสอน

๑ หาก^๕มิตร^๕สไม^๕ตรี

ขอ^๕สาม^๕ธำ^๕พน

๑ คอว่า^๕ผ^๕ชา^๕บาท

คึก^๕แค้น^๕ละ^๕ของ^๕บา—

๑ ชง^๕องค์^๕พระ^๕ชนน^๕

จัก^๕ปลง^๕พระ^๕ชนม^๕การ

คะ^๕ประ^๕สงค์^๕อะไร^๕ไค

พจนาค^๕ถ^๕เฉล^๕ย^๕สาร

กร^๕อญ^๕ช^๕ล^๕การ

ขมิ^๕ช^๕ค^๕พระ^๕วา^๕จา

ชะ^๕ละ^๕ของ^๕พระ^๕บา^๕ทา

ขมิ^๕พ^๕น^๕ณะ^๕เก^๕ย

วร^๕บา^๕ทะ^๕พา^๕ที

พระ^๕ประ^๕สงค์^๕ค^๕ท^๕ร^๕ง^๕ส^๕อน

จิ^๕ร^๕กา^๕ละ^๕อา^๕ว^๕ร^๕ณ

ขมิ^๕ให้^๕ส^๕บาย^๕ฉ^๕น^๕ท์

ขมิ^๕เน^๕น^๕มิ^๕นา^๕น^๕ว^๕น

อ^๕ธิ^๕บาย^๕ณะ^๕อ^๕ร^๕ร^๕ถา

ป^๕ญ^๕พ^๕น^๕ธ^๕เว^๕รา

ทะ^๕เพ^๕ระ^๕ทะ^๕ร^๕ง^๕ประ^๕หา^๕ญ^๕ผล^๕าน

ข^๕ัต^๕ช^๕วะ^๕วา^๕ย^๕ป^๕รา^๕ณ

ผิ^๕ระ^๕ไค^๕ประ^๕ค^๕ห^๕ว^๕ง

๑ ฝ่ายผู้สมัครตรง
เข้าให้มลายดง

๑ ส่วนผู้ประพนธ์จิตต์
แห่งข้าผไทใจ

๑ ล้างพิษมาฏมา
สองข้างจะไ้วาย

๑ เช่นนแลชอเว
เวรกันและกันฉัน

๑ แต่วาสมน
อวยชัยพระราชทาน

๑ ขาบาทกอวยชัย—
สองข้างก็มีใจ

๑ เช่นนแลชอเว—
จิตต์พนธะเว

(วสันตดิลก ๓๔)

๑ จอมราชสคัยพานอรรณ

ณะพระองค์กจกยง
นยะนมสังสัย

สุรมิตตฤญาตีโต
ก็จะโถมนัสหมาย

วรบาทมิตกาย
มนะมั่งประหารกัน

มิระงับเพราะผูกพัน
คตนมแผกการ

ธกมกรณมาน
มิประทุษณ์ต่อไป

วิตะแต่พระจอมไกร
สุจริตประสิทธิ์

ระระงับเพราะไ้มี
ปฏิการะสัญญา

ธกตรัสพระวาจา

โอโอบลาดณะปรกา—

๑ ทิฆมาวยังครุณเภา—

พ้อสอนล็กกล่าวพจนะเป็น

๑ ยังอาประจักษ์ณะมนะชัค

ทรัสแล้วและไทธกัประทาน

๑ สมบัติและรัฐะปุระของ

คนให้กุมารครุณพลัน

๑ ธิดาประเสริฐบุวรลัก—

ควรเป็นพระอัครมะหิษ

๑ จึงเหล่าประพันธ์ประยุรญาติ

ต่างอวยพระพรกะพระกุมาร

(มาฉวก ๘)

๑ สรรวมทวองค์

ปราสทวิทกข

๑ จงนโรโสภ

หวังมนโค

ละมิเคยจะพบเห็น

วณะเชาณฉลาดเพ็ญ

คตีย่อมวิตถาร

บมิชัคมนอนาน

สิริรัชพหลสรพ

ปัตถองมิแบ่งชน

และธชาภิเชกศรี

ษะณะล้าสโลภ

กะกุมารครุณชาญ

แลอมาตยทชาราย

แลกุมารโทไท

ทรงสิริสุข

จงนโรภ

โรคะกษย

พลันลประสงค

นิตกชนิรสรุ-

พพชาติอนนค

๑ นิรภัยนิรโรค

นิรโสภณผล

สุขลาภกมล

ก็เพราะตามยัตยาน

(สรวางคณางค ๒๕)

๑ จบฉันทประคิยจุ กลกกลอนพิพิธ สาธกนิทาน เชื้อ
ถ้อยบิดา อาพาสุขคานต์ สพลภาการ ลาภล้าเหลือ
ตรา

๑ มีไช้ประสงค์ เอาความเชอตรง เคียวแต่บิดา
ถึงชนน เมธิครุบา ทกกล่าวสุภา- ยิตเป็นแก่นสาร

๑ ไค้ไยรสประภาส พจน์อนาสสน ซึ่งควรแก่การ ก็
ควรจักเออ เชื้อถ้อยโวหาร โดยพจน์สุภาณ อาจให้
สมหวัง

๑ สพลนทรถวน แต่ละอย่างล้วน คณอนันตัง เณก
เช่นตัวอย่าง ทอทางแต่หลัง ผิไค้พิง ควรคิคำไซ

๑ อนเผอผเชลง มิชาญแลบง แบบลกษณเจเนใจ
แรกเรมรสอง ถอยผองมิไฟ- เราะเพราะไมไส สว่าง

เซียวเซิงฉันท

๑ อินฉันทลักษณ์ ยากยิ่งยากนัก เกือบจกติดต้น หาก
หวังจกलग จึงปองเพียรพนัน แฉกเช่นชายอื่น เตย
ค่อมทรพล

๑ ยลพวงผลรกรก ทเหลืองแลสก สงสคมอดทน เกิน
วิสัยคกค ทจกขวาชวน เป็นวิสัยคน ทสงจกหมาย

๑ แต่อาศัยใจ มีความรักใคร่ ไม่คิดแก่กาย จึงได้
อุตล้าห์ ตรกตราชวนชวาช ผิผุชาญชวาช ยลแล้ว

อย่าหยัน

๑ ไคเย็นเชญคค เต็มต่อขอรสส์ คคถอยค้ำอัน มี
ไพเราะโลต โปรสให้ไพเราะกรรณ จิตตคณพนัน พจน์
นชเสนอ ฯ

๓
ทะเลเบยมน

ພິມພໍ້ໄວຈພິມພໍ້ມຫາມຫຼຽງຈາຢ່ວຍຍາສັຍ

หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร

ทนบพร:สุเมรุ อัมมัตถบช:นค

นายพินิจ อู่สำราญ ผู้พิมพ์โฆษณา

ପ.ନ. ପ୍ରବନ୍ଧ